

Секція 5
Інновації у підготовці фахівців
для текстильної та фешн індустрії

УДК 377.36:
378.046.4:687

ШЕЛУДЬКО Е. І., ЗАВГОРОДНЯ М. Ю.
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»,
Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ НЕФОРМАЛЬНОГО
НАВЧАННЯ В ЛЕГКІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ:
ГОТОВНІСТЬ ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

***Мета.** Дослідити інноваційні підходи до організації нових форм професійного навчання в легкій промисловості щодо можливості отримання затребуваних на ринку праці навичок для підвищення кваліфікації працівників на підприємствах галузі, для розвитку навичок підприємництва, можливості формування навичок з технічної та цифрової обробки інформації та креативності.*

***Наукова новизна.** Розкрито новітні підходи щодо організації неформального навчання як форми додаткової освіти для отримання знань та професійних навичок в легкій промисловості та показано можливість взаємодоповнення неформальної і формальної освіти.*

***Практичне значення.** Такий підхід може бути корисним професіоналам та новачкам, креативним спеціалістам та педагогам для підвищення кваліфікації і набуття професійних навичок та для підтримки мотивованої освіти протягом усього життя.*

***Ключові слова:** неформальне навчання, неформальна освіта, легка промисловість, безперервність освіти.*

***Постановка завдання.** Проблеми підготовки та перепідготовки кадрів промисловості, професійного навчання та перекваліфікації нині є тісно пов'язаними із викликами цифровізації бізнесу та галузей економіки, швидким розвитком технологій штучного інтелекту, розвитком інтеграційних процесів в економіці, що істотно змінює конкурентне середовище на ринку праці. На чільне місце виходить питання інвестування в людський потенціал, а ринок праці доводить, що сформувалися нові виклики щодо професійних навичок та компетенцій. Набувають переваг незвичні види освіти для підтримки конкурентоспроможності та придатності кадрів до нових обставин.*

Методи досліджень. В дослідженні використовуються методи наукового пізнання: діалектичний метод, методи аналізу та синтезу, сходження від абстрактного до конкретного.

Результати досліджень. Проблема наявності якісного трудового ресурсу, і, насамперед, висококваліфікованого, є надважливою в промисловості як в цілому, так і для легкої промисловості. Відсутність кваліфікованих кадрів, викликана їх відтоком за кордон і перекосами в системі освіти сьогодні є головним болем для багатьох роботодавців і керівників виробництва. Дефіцит кадрів та низька мотивація праці стає дедалі відчутнішою перешкодою для подальшого розвитку галузі. Галузь сьогодні функціонує в умовах обмежень кадрового забезпечення, пов'язаних з нестачею працівників, які були б зацікавлені у роботі на підприємствах галузі, та невідповідною професійною підготовкою. Через непривабливі умови праці, непрестижність професій, низьку зарплату в легкій промисловості, працівники прагнуть працювати в інших сферах: невиробничих, фінансових. В цих умовах перед керівниками підприємств стоїть завдання по закріпленню наявного персоналу та залученню молоді на підприємства. Задля цього вони повинні проводити заходи з підвищення привабливості роботи на підприємствах через збільшення оплати праці й продуктивності праці та відкриття можливостей підвищення кваліфікації працівникам та кар'єрного просування.

З іншого боку, значна частина випускників як вишів, так і професійно-технічних навчальних закладів змінюють свою професію відразу ж після закінчення навчального закладу. Величезна кількість молодих (і не тільки!) людей змушені заново вирішувати проблему організації своєї професійної кар'єри. З огляду на ці обставини необхідно просувати концепцію освіти протягом усього життя людини (перепідготовки, підвищення кваліфікації кадрів) з усіма її перевагами – гнучкістю, різноманітністю, доступністю в часі і просторі.

В даний час ми спостерігаємо як у сфері освітницької діяльності відбувається зміна акцентів. Якщо раніше перед системою освіти стояло завдання забезпечення доступності та обов'язковості загальної, освіти, то сьогодні висувуються інші цінності – можливість забезпечити людині умови для самовираження, саморозвитку, самореалізації, постійного професійного і особистісного росту. Саме вирішенню цих питань – створенню умов для професійного зростання та індивідуального розвитку особистості, пошуку і знаходженню людиною самого себе в професії засобами нових форм організації освіти – присвячено дане наукове дослідження.

Безперервність освіти є характерною рисою сучасного інформаційного суспільства, що забезпечує постійне розширення знань у людей різного віку і дозволяє вчасно адаптуватися до перетворень в економіці та у професійному житті. Пошук різних форм організації процесу навчання підвищує інтерес до таких форм освіти як неформальна та інформальна освіта. Особливу увагу звернемо на неформальну освіту та її значення для підготовки кадрів легкої промисловості.

Під неформальною освітою розуміється будь-який вид організованої і систематичної діяльності, яка обов'язково має співпадати з діяльністю навчальних закладів, коледжів, університетів та інших установ, що входять у формальні системи освіти і але не супроводжуються видачею офіційного документа. Слід зауважити, що цей процес є системним, де чітко визначені цілі, зазначено результат навчання та його тривалість. Найбільш поширені заходи неформального навчання – курси, конференції, круглі столи, майстер-класи, семінари, вебінари, тренінги, інтерактивні лекції, тощо. За допомогою неформального навчання легше забезпечити безперервність освіти, підвищувати кваліфікацію, розширювати компетенції, вчитися дистанційно. У випадку дистанційної неформальної освіти, її значення також полягає у здатності розвивати і задовольняти освітні потреби широкого кола потенційних учнів.

Різні види неформальної освіти допомагають оперативніше реагувати на реальні потреби роботодавців; скорочують час навчання при підвищенні кваліфікації. Для вирішення проблеми дефіциту висококваліфікованих спеціалістів немасових професій, яких на сучасному етапі вітчизняні освітні заклади не готують відповідно до вимог ринку та світового досвіду, була застосована практика навчання на короткочасних курсах на базовому підприємстві окремих представників інших підприємств. Зокрема, на Чернігівській швейній фабриці «ТК-стиль» спільно з Чернігівським регіональним відділенням ТПП реалізовано нову методику підготовки кадрів. На базі фабрики створено Школу інноваційної майстерності, де на виробництві проходить повноцінне навчання на спеціальність «швачка-оператор» для осіб без спеціальних навичок, з розробленням спеціальних навчальних програм, залученням у свій штат професійних педагогів із ПТНЗ, оснащенням сучасним обладнанням. Набуті учнями за цей час знання і навички дозволять після закінчення навчання отримати диплом-сертифікат про закінчення курсів від ТПП та приступити до повноцінної роботи на підприємстві.

Іншим прикладом є проведення навчання зі стратегічного мерчандайзингу та маркетингу на Луцькому ПрАТ «Едельвіка», де було

проведено міжнародний навчально-прикладний тренінг «Розуміння процесу мерчандайзингу і ролі мерчандайзера в швейній індустрії», організованому для експортоорієнтованих швейних та текстильних підприємств. Проведення тренінгу стало можливим завдяки налагодженню співпраці та укладеному Меморандуму про взаєморозуміння між Міжнародним Торговельним Центром та Асоціацією «Укрлегпром» в рамках проекту «Східне партнерство: Готовність до Торгівлі – Ініціатива EU4Business», що фінансується ЄС. До процесу навчання залучено представників 30 галузевих підприємств і навчальних закладів з усієї України. Даний навчальний цикл розрахований на спеціалістів-стратегів з метою розширення ринків збуту, налагодження координації управління ланцюгом «виробництво-логістика-продажі».

З огляду на те, що однією з основних перешкод для експорту є невідповідність продукції й діяльності компаній нормам та стандартам ЄС, ключовою формою освіти підприємців є реалізація в Україні спільних проектів, де завдяки програмам неформального навчання та різним курсам з підприємництва надається сприяння українським компаніям у досягненні такої відповідності шляхом передачі знань та досвіду (за підтримки профільних галузевих асоціацій у ЄС).

Зокрема, Асоціація «Укрлегпром» співпрацює з Проектом «SME export compliance under DCFTA», що реалізується за підтримки Good Governance Fund та компанії PricewaterhouseCoopers, що передбачає нарощування можливостей для експорту українських підприємств сектору «спецодяг/захисний одяг» до ЄС із використанням потенціалу ЗВТ. Форми дистанційного навчання, які залучають організатори освітнього проекту EdEra (за підтримки фонду Western NIS Enterprise Fund) – запуск першого в Україні навчального онлайн-курсу для експортерів під назвою «Експорт, ринки ЄС та інтернаціоналізація бізнесу», проведення низки семінарів в Україні та інформаційна підтримка підприємництва на різних рівнях управління. Представництво ЄС спільно з Мінекономрозвитку запустило в Україні проект FORBIZ, що спрямований на підтримку МСБ та поліпшення бізнес-клімату в країні через організацію навчальних заходів та тренінгів, зокрема, щодо можливостей здійснювати експорт в країни ЄС. У 2019 року відбувся практичний семінар Марка Хеллера – директора СТА Economic&Export Analysts LTD на тему відповідності вимогам безпечності експортної продукції МСБ у рамках ПВЗВТ (UA 79), де було обговорено основоположні принципи інфраструктури якості ЄС, вимоги ЄС до засобів індивідуального захисту та розглянуто методологію складання

технічних паспортів для підтвердження відповідності товару. Кожне підприємство-учасник отримало можливість самостійного створення технічного файлу (паспорту) і конкретного плану дій для реалізації, а у кінцевому результаті отримало можливість підтвердити безпеку своєї продукції і можливість експортувати на ринки ЄС та глобальні ринки.

Останнім часом до неформальної освіти у легкій промисловості долучились різні сфери креативної індустрії: від дизайнерів та матеріалознавців до інженерів з розробки та маркетингу нової креативної продукції. В цьому керівникам можуть допомагати різні організації, що проводять просвітницьке навчання на всіх ланцюгах створення доданої вартості, від розробки – дизайну – виробництва – розповсюдження – споживання – переробки (рециклінг) – до утилізації. Зокрема, компанія Kaizen Partners проводить заняття з підвищення операційної ефективності на швейних підприємствах, а Internation Apparel Federation започаткували програму підвищення продуктивності для українських виробників одягу. Курси передбачають навчання як специфічним знанням, що застосовується тільки в легкій промисловості, так і загальноекономічним, загальноматеріалознавчим, підприємницьким навичкам.

Окремим напрямом розвитку неформальної освіти, який набуває винятково актуального значення виступає розвиток абстрактно-концептуального мислення і оволодіння технічними та цифровими прийомами роботи в навчальному процесі майбутніх фахівців. Необхідність застосування штучного інтелекту для персоналізації в освітньому процесі передбачає наступне: використання інтелектуальних помічників для перевірки індивідуальних завдань; заміщення колективних форм навчання індивідуальними консультаціями в малих групах (до 10 осіб) завдяки взаємодії з ІКТ; використання інтелектуальних репетиторських систем для виконання самостійної роботи і поточного відстеження прогресу; розробка мультимедійних програм навчання для смарт-пристроїв із веб-аналітикою; використання спільної навчальної хмарної платформи для навчальних дискусій. В рамках співпраці МОН України з корпорацією Google організовано навчання на онлайн-курсах з допомогою адаптованих для ВНЗ Google-класів з метою підвищення цифрової грамотності та покращення цифрових навичок викладачів.

Інноваційні зміни, які відмічаються в останні роки у системі підвищення кваліфікації або перекваліфікації кадрів шляхом отримання неформальної або додаткової освіти, знаходять свій відбиток у формуванні нових форм освітньої організації, які можуть задовольнити потреби людини у самовираженні та саморозвитку, допомогти досягнути

певного професійного і особистісного росту, розкрити свої творчі та комерційні здібності для розвитку власного бізнесу. Такі форми надання освітніх послуг можуть надавати суб'єкти, що працюють на стику моди, ремесел, культури та творчих майстерень; мають ліцензію на право оказувати освітні послуги з реалізації освітніх програм за видами освіти, за рівнями освіти, професіями, спеціальностями, напрямками підготовки (для професійної освіти дітей та дорослих); проводять навчання на курсах з виробництва, розвитку ринку та просування продуктів модного туризму. Курси в суміжних сферах діяльності щодо здобуття професійних навичок можуть застосовуватись в креативних сферах, продукуючи нову продукцію/послуги. Це можуть бути такі форми освоєння трудових навичок як майстер-класи з пошиву або технологій пошиву виробів, з пошиття за власними викройками тощо; вони можуть комбінувати у собі: тривале навчання, онлайн-навчання та використання інтерактивних технологій навчання, експрес-курси, практичні майстер-класи для починаючих і спеціалістів з конструювання та шиття, виїзні лекції, створення майданчиків відкритої освіти, центрів випереджальної професійної підготовки.

Висновок. Незважаючи на те, що кожна з освіт (формальна, інформальна та неформальна) виконує свою функцію, вони мають доповнювати одна одну, маючи спільну мету. Неформальні освітні заклади можуть використовувати науково-дослідницьку, технологічну інфраструктуру навчальних закладів, забезпечувати відкритий доступ до авторських методик навчання викладачам для підвищення кваліфікації. Доцільним є співробітництво педагогів з освітніми, консалтинговими, виробничими та іншими структурами з надання освітніх послуг. Використання різних форм, методів та технологій навчання сприятиме взаємодії у організації процесів підвищення кваліфікації та перекваліфікації кадрів легкої промисловості.